

Proč řekneme NE Istanbulské úmluvě

Důvody veřejného odmítnutí ratifikace Istanbulské úmluvy skupinou senátorů: Michael Canov, Jiří Čunek, Zdeněk Hraba, Jitka Chalánková, Tomáš Jirsa, Daniela Kovářová, Jiří Oberfalzer, Jiří Vosecký. Skupina je otevřená, vítáme připojení dalších senátorů.

A. Co už dnes obsahuje české právo

1. Všechny formy násilí jsou protiprávní a lze je trestat českými zákony.

Trestní zákoník trestá vysokými tresty (8 až 10 let, někde dokonce výjimečné tresty až 25 let či doživotí) vraždu, mučení, znásilnění, týrání, vydírání, sexuální nátlak, omezování osobní svobody, pohlavní zneužití, nucenou sterilizaci, nebezpečné pronásledování, zavlčení. V přestupkovém řízení lze projednat verbální urážky i napadání, domácího násilníka lze vykázat z domácnosti. Všechny skutky požadované Istanbulskou úmluvou (dále také IÚ) k trestání už máme v českém právní řádu zakotveny. Brutální činy jako ženská obřízka či nucené svatby a vraždy ze cti se u nás nevyskytují, ale české soudy by je trestaly velmi přísně.

2. Obětem domácího násilí, zvláště zranitelným obětem a obětem trestné činnosti vůbec slouží zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Zaručuje právo na bezplatnou odbornou pomoc včetně pomoci advokátní i právo na informace a ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, na ochranu před druhotnou újmou, na doprovod důvěrníkem, na peněžitou pomoc i v přeshraničních případech i právo na finanční podporu pomáhajícím subjektům a institucím.

3. V českém právu si jsou ženy i muži rovny/i.

Všechny formy diskriminace či zvýhodňování české právo zakazuje, před domácím násilím a násilím vůbec chrání nejen ženy, ale i muže, děti a seniory.

4. ČR je signatářem řady mezinárodních úmluv proti násilí.

Ratifikovali jsme Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a svobod, Úmluvu OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech i Úmluvu OSN proti mučení či jinému krutému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

5. Neexistují žádné statistiky potvrzující efektivitu Istanbulské úmluvy.

V žádné zemi po ratifikaci IÚ násilí nekleslo. Naopak například v Dánsku, Švédsku, Belgii, ve Francii nebo v Německu po ratifikaci násilí na ženách přibylo, a to včetně nejbrutálnějších trestných činů. Neexistuje žádný výzkum, který by potvrdil, že změna rolí žen a mužů vede ke snížení domácího násilí. Jde jen o politickou vizi.

Z čehož plyne závěr č. 1: Kvůli ochraně žen a domácímu násilí Istanbulskou úmluvu přijímat nepotřebujeme! Snažit se o odstranění domácího násilí je chválné, ale Istanbulská úmluva k takovému cíli nepovede.

B. Co naopak Istanbulská úmluva obsahuje škodlivého

1. Diskriminaci mužů, protože vyžaduje speciální ochranu žen.

Viz citace z IÚ: „Násilí na ženách je projevem historicky nerovných mocenských vztahů mezi ženami a muži, které vedly k dominanci mužů nad ženami a k diskriminaci žen ze strany mužů, a bránily ženám v plném rozvoji; násilí na ženách je ze své strukturální povahy násilím založeným na pohlaví, násilí na ženách je klíčovým společenským mechanismem, nutícím ženy do podřízeného postavení vůči mužům.“

2. Zvýhodňování žen jen proto, že jsou ženami.

České právo staví na rovnosti a na individuálním přístupu v každém jednotlivém případě. Proč mají být dospělé ženy plošně a automaticky považovány za zranitelnější než například tříletí nebo pětiletí chlapci nebo senioři, což staví na hlavu domácí násilí u stejnopohlavních dvojic a je v rozporu s mezinárodními závazky, jimiž je ČR vázána. **Vztahy mezi muži a ženami jsou podle IÚ třídím bojem namísto spolupráce.**

3. Lež, že ženy jsou nepoměrně více zasaženy domácím násilím než muži.

Muži se k domácímu násilí takřka nepřiznávají a na rozdíl od žen mnohem více trpí domácím násilím psychologickým. Další lží je, že násilí je pevně spojeno s muži, že se ho dopouštějí právě oni a prakticky vždy, což si IÚ klade za cíl změnit.

4. Úmluva požaduje zásadní a hluboké změny ve společnosti na všech úrovních a ve všech stupních vzdělávání.

Změny povedou k převýchově mužů a chlapců a k rozbití stereotypů, předsudků a vzorců tradičního českého chování mužů a žen. IÚ ukládá povinnou edukaci, požaduje, aby se každý občan, obzvláště pak muži a chlapci, aktivně zapojil do prevence všech forem násilí. Zbavit člověka stereotypů, předsudků a zvyků znamená zbavit ho jeho kultury. Násilí chce IÚ vymýtit jiným násilím.

Z čehož plyne závěr č. 2: Istanbulská úmluva není JEN nástrojem k vymýcení násilí, ale vede k nerovnosti, obsahuje zvýhodnění žen před ostatními skupinami obětí a požaduje rozsáhlé společenské a vztahové změny ve společnosti.

C. Gender

1. Istanbulská úmluva má 81 článků. Domácího násilí a násilí na ženách se týká jen čtvrtina článků.

Zbytek hovoří o genderu, o převýchově, o právu na azyl a o oprávnění kontrolního orgánu GREVIO.

2. Ústředním pojmem Istanbulské úmluvy není ochrana žen, ale GENDER.

V originálním znění Úmluvy (angličtina/francouzština) se **gender** vyskytuje 25x. Česká verze místo tohoto slova mnohokrát používá jiný termín (např. „hledisko přihlížející k pohlaví“). Naše právo termín „gender“ nezná a po ratifikaci jej bude třeba uzákonit. IÚ v čl. 60 vyžaduje „genderově citlivé postupy“, zakotvuje právo na genderově podmíněný azyl a zásadu nenavrácení cizinců, pokud jako důvod migrace uvedou jednání podle IÚ. Genderové hledisko (*gender perspective* – viz čl. 6) je rozhodující přístup pro výklad a implementaci úmluvy. Český překlad IÚ je zavádějící, neboť čl. 4 odst. 3 IÚ důsledně odlišuje pojmy „pohlaví“ a „gender“.

Z čehož plyne závěr č. 3: Ratifikace Istanbulské úmluvy by zavedla do českého právního řádu nový termín gender.

D. Kontrolní orgán GREVIO

1. Ratifikací poskytneme neomezená oprávnění kontrolní skupině GREVIO (monitorovací orgán) a Výboru smluvních stran.

Oba orgány mají právo „za účelem řádného provádění úmluvy“ (čl. 68) kontrolovat plnění IÚ a ukládat opatření k nápravě, což již činí s nebyvalou troufalostí tam, kde IÚ ratifikovali. Ve zprávách se argumentuje pojmy „gender“ a termíny „gendered“ nebo „gendering“, neboť domácí násilí má být chápáno genderově, nikoliv bez ohledu na pohlaví (násilí se podle IÚ dopouštějí jen muži na ženách, nikoliv ženy na mužích nebo ženy na seniorech).

2. GREVIO může požadovat bezodkladná šetření, provádět v zemi kontroly, ukládat státním opatření a stanovovat k jeho provedení lhůty.

3. Členové skupiny GREVIO a další přizvaní experti požívají neuvěřitelných výsad.

Mají imunitu a jsou vyňati ze všech právních (trestních či přestupkových) řízení, jejich korespondence je nedotknutelná.

4. Doporučení monitorovacího orgánu výrazně ovlivňují praxi smluvních států, a tím i pozdější interpretaci samotné Úmluvy.

Gruzii GREVIO kritizuje, že ženy přebírají hlavní odpovědnosti za ženské úkoly v domácnosti a muži za mužské úkoly a veřejné funkce. Polsku vytýká, že soudy zachovávají respekt k rodině, což je nepřijatelné, protože úkolem IÚ je bojovat s genderovými stereotypy. V Itálii bylo GREVIO znepokojeno náznaky tendence reinterpretovat a přeorientovat politiku rovnosti žen a mužů na politiku rodiny a mateřství, ačkoliv povinností státu je zajistit odpovídající výuku genderu. V mnoha zemích GREVIO naznačuje, že vnitrostátní média mají přijmout autoregulační mechanismy, jež se zavážou k nestereotypnímu zobrazování žen. Nejsilnější odsudek si vykoledovala Černá Hora: „Úcta k tradiční rodině je silná i mezi odborníky pověřenými intervencí v rodinách. Ženám jsou často prisuzovány tradiční genderové role matek a manželek.“

Z čeho plyne závěr č. 4: Skutečně chceme svěřit takové pravomoci nevolenému nadnárodnímu nepolitickému kontrolnímu orgánu? Chceme se nechat takto šikanovat a zasahovat do našeho právního systému?

E. Závaznost po ratifikaci

1. Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.
Vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy jsou součástí právního řádu a ČR je jimi vázána.

2. Jakmile Istanbulskou úmluvu ratifikujeme, stane se vnitrostátně závaznou.
Bude podkladem pro soudní spory a nároky, finanční požadavky, vzdělávací materiály, judikaturu, přístup k mládeži, ideologickou sexualizaci apod.

3. Stát bude mít právní povinnost vnitrostátně IÚ aktivně provádět a naplňovat.
Závazky naplňuje vnitrostátní legislativou, vládní politikou, administrativou, systémem ochrany práv.

4. Každé nové právo vytváří ekosystém lobbistů k jeho prosazování.
Už dnes existují skupiny profesionálů či poloprofesionálů (aktivisté, neziskovky, právní zástupci, podnikatelé, akademici, zájmové skupiny, lobbisté apod.), které budou z nového systému založeného ratifikací IÚ profitovat. Proto už dnes ratifikaci IÚ halasně podporují.

5. Případné výhrady ČR k IÚ dlouhodobě nepomohou.
Spolu s ratifikací může stát vůči jednotlivým ustanovením ÚI přijmout výhrady, které však budou platit pouze 5 let. Pak bude ČR muset jejich další existenci obhájit před kontrolním mechanismem GREVIO.

Z čehož plyne závěr č. 5: Ratifikace Istanbulské úmluvy nenávratně změní českou společnost. Domácí násilí se stane pouze záminkou k dalekosáhlým společenským změnám. Skutečně je chceme? Skutečně po nich voláme? Opravdu je potřebujeme?

Shrnutí: Ze shora uvedených důvodů se skupina senátorů veřejně vyslovuje proti ratifikaci Istanbulské úmluvy a vyzývá své kolegy, aby se k této skupině připojili a ratifikaci zamítli. Pozice Senátu Parlamentu ČR je v tomto případě naprosto zásadní a historická.

Poznámka: Istanbulská úmluva = Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (senátní tisk 122), která byla podepsána 11. 5. 2011 v Istanbulu. ČR podepsala úmluvu 2. 5. 2016 jako předposlední stát Rady Evropy před Lotyšskem. Úmluvu ratifikovalo 36 států Rady Evropy a dne 30. 5. 2023 i Evropská unie, ratifikaci však mezitím odvolalo Turecko a Slovensko započalo proces odvolání ratifikace. Ázerbájdžán Úmluvu nikdy ani nepodepsal. Neratifikovaly ji Arménie, Bulharsko, Litva, Lotyšsko a Maďarsko. Bulharský Ústavní soud právě kvůli genderu jednomyslně konstatoval neslučitelnost Istanbulské úmluvy s bulharskou Ústavou.

Červenec/srpen horkého léta 2023